

راه‌های مؤثر بر افزایش علاقه دانش‌آموزان به مطالعه و تحقیق در مدارس ابتدایی

سعید قلی زاده^۱، عصمت مسعودی^۲، سودابه عضدالملکی^۳

چکیده:

پژوهش حاضر با هدف ارائه راه‌های مؤثر بر افزایش علاقه دانش‌آموزان به مطالعه و تحقیق در بین دانش‌آموزان پایه چهارم و پنجم ابتدایی انجام شده است. جامعه پژوهش در این تحقیق دانش‌آموزان، آموزگاران پایه چهارم و پنجم و مدیران مدارس ابتدایی می‌باشند، که در مدارس وابسته به ناحیه ۴ آموزش و پرورش شهرستان کرج در سال تحصیلی ۹۰-۸۹ مشغول به تحصیل و کار می‌باشند.

پس از نمونه‌گیری با استفاده از جدول مورگان و با توجه به معیارهای این پژوهش، تعداد ۹۹۲ نفر از آنها انتخاب گردید، که از این تعداد: ۷۳۶ نفر دانش‌آموز، ۱۲۸ آموزگار و ۱۲۸ مدیر بودند.

این افراد با روش خوشه‌ای-تصادفی انتخاب شده و برای جمع‌آوری اطلاعات در این پژوهش از سه نوع پرسشنامه: بسته ویژه دانش‌آموزان، مدیران و معلمان، استفاده شده است.

تجزیه و تحلیل داده‌ها نشان داد که بین میزان علاقه به مطالعه و تحقیق و استفاده و استقبال از کتابخانه مدارس همبستگی وجود دارد. بین ساعت درسی در برنامه هفتگی با موضوع مطالعه و تحقیق و تشویق و ترغیب دانش‌آموزان، همبستگی وجود دارد. بین متغیرهایی همچون برگزاری مسابقات علمی و فرهنگی، تقدیر از دانش‌آموزان با تشویق و ترغیب دانش‌آموزان به مطالعه و تحقیق همبستگی وجود دارد.

بنابراین شناخت راه‌های مؤثر تشویق دانش‌آموزان به مطالعه و تحقیق می‌تواند، بعنوان یکی از عوامل مهم در پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان در دوره ابتدایی بکار رود.

واژه‌های کلیدی: علاقه به مطالعه و تحقیق، تشویق، همبستگی

۱- دانشجوی کارشناسی ارشد برنامه‌ریزی درسی دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران جنوب

golizadeh1351 @ gmail.com

۲- عضو هیات علمی دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران جنوب

۳- عضو هیات علمی دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران جنوب

مقدمه

یونانی و لاتین در آن‌ها نگه‌داری می‌شد (مردانی نو کنده، ۱۳۸۰).

باید توجه داشت که ایجاد عشق و علاقه به کتاب و کتاب‌خوانی از خانواده آغاز می‌گردد. به طور کلی ازدیدگاه روانشناسان ثابت شده است، که شخصیت و هویت کودک در قدم اول در خانواده شکل می‌گیرد بنابراین به طور طبیعی والدین علاقه‌مند به کتاب و مطالعه فرزندانی دوستدار کتاب و مطالعه خواهند داشت و عکس آن نیز صادق است اکثر علما و دانشمندان در خانواده‌هایی رشد نموده‌اند که والدین آن‌ها اهل مطالعه، پژوهش و تحقیق بوده‌اند و یا حداقل دوست‌دار و مشوق فرزندان خود در کسب علم و دانش بوده‌اند (همان).

در نتیجه آموزش و پرورش بعنوان بزرگترین مجموعه آموزشی کشور می‌تواند با برنامه‌ریزی دقیق و بلند مدت عشق و علاقه به کتاب و کتاب‌خوانی را در بین دانش‌آموزان تقویت کند و این معلمان و اساتید گران‌قدر هم بعنوان الگوهای موفق علمی بشمار می‌روند و هم می‌توانند زمینه‌های گسترش فرهنگ کتاب‌خوانی، مطالعه و تحقیق را تعالی و استحکام بخشند.

بیان مسئله:

نقش اساسی کتاب و مطالعه در گسترش علم و به تبع آن توسعه فرهنگی، اجتماعی و اقتصادی بر اهل تحقیق پوشیده نیست. هر چند تکنولوژی جدید، رسانه‌های دیگر، نظیر رادیو،

انسان اصالتاً موجودی است اجتماعی و وارث تمامی تجارب تاریخ زندگی گذشته همه نسل‌ها در همه عصرها است. تربیت، ضرورت رشد حیات آدمی است و در سایه رشد قوای درونی است که استعدادها و عواطف انسان به کمال می‌رسد و شخصیت افراد شکل می‌گیرد.

در باب اهمیت مطالعه و تحقیق و نقش آن در پرورش شخصیت افراد و رشد دانش و فرهنگ در جوامع بشری تحقیقات متعددی صورت و مقالات بسیاری نگاشته می‌شود. با این وجود هر چه در این زمینه گفته یا نوشته شود باز هم کم است و نیاز به مجالی بسیار گسترده و مطلبی بسیط‌تر دارد. اما به ضرورت باید به این نکته اشاره کرد که یکی از راه‌های سنجش درجه تعالی فرهنگ و تمدن در جوامع و ملل مختلف میزان مطالعه و گرایش به کتاب و کتاب‌خوانی در میان آن‌هاست.

در یونان باستان سده پنجم پیش از میلاد کتاب‌خانه‌ای دولتی در شهر آتن ساخته شده بود. کتاب‌خانه ارسطو، فیلسوف پرآوازه یونانی نیز نخستین نمونه کتاب‌خانه دانشگاهی بود. در روم باستان اشراف برای خود کتاب‌خانه شخصی داشتند. گفته می‌شود نخستین کتاب‌خانه عمومی، در تاریخ را ژولیوس سزار پایه‌گذاری کرد که ساختمان آن پس از مرگ او به پایان رسید. در سده چهارم میلادی ۲۸ کتاب‌خانه عمومی در روم بود که کتاب‌هایی به زبان

کردن کودکان به مطالعه " هنوز به عنوان حلقه مفقوده نظام آموزشی به چشم می خورد (بیرانود ، ۱۳۸۷).

ضرورت رشد عادت کتاب خوانی در بین دانش آموزان و دانشجویان روزبه روز بیشتر احساس می شود. لذا می بایست با احساس نگرانی از وضعیت موجود، فرهنگ مطالعه، گرایش به کتاب و کتاب خوانی در میان مردم به خصوص کودکان دبستانی پرورش داده شود.

هدف های پژوهش:

هدف اصلی این پژوهش شناسایی راه های مؤثر بر افزایش علاقه به مطالعه و تحقیق در دانش آموزان مدارس ابتدایی می باشد.

سؤال های پژوهش:

- ۱- آیا وجود کتاب خانه در مدارس، در گرایش دانش آموزان به مطالعه و تحقیق مؤثر است؟
- ۲- آیا گنجاندن ساعت مطالعه در برنامه درسی در گرایش دانش آموزان به مطالعه و تحقیق مؤثر است؟
- ۳- آیا قدردانی در حضور جمع از مطالعه و تحقیق دانش آموزان، در گرایش دانش آموزان به مطالعه و تحقیق مؤثر است؟
- ۴- آیا اعلام فراخوان مسابقات علمی - فرهنگی در گرایش دانش آموزان به مطالعه و تحقیق مؤثر است؟
- ۵- آیا میزان تحصیلات پدر و مادر در گرایش دانش آموزان به مطالعه و تحقیق مؤثر است؟

تلویزیون و ... را در اختیار مردم قرار داده است اما اهمیت کتاب و مطالعه نه تنها کاهش نیافته بلکه روزبه روز افزایش می یابد. در دنیای امروز که هر لحظه در زمینه های متفاوت علمی، هنری، سیاسی، اقتصادی و ... یک اتفاق تازه ای پدید می آید ضرورت مطالعه نمودار می گردد، در این عرصه پر ماجرا انسان ها هستند که رقابت می کنند.

هیچ ملتی در جهان به ترقی و تمدن واقعی نرسیده است؛ مگر آن که در راه ترویج فرهنگ و دانش کوشیده است و حصول این مقصود، فقط از راه مطالعه کتب و آثار متفکران بزرگ و بهره گرفتن از آنها ممکن شده است. اهمیت کتاب، کتاب خانه و کتاب خوانی تا جایی است که امروزه یکی از لوازم اولیه و ضروری زندگانی است و هیچ کس بی مطالعه و استفاده از کتاب نمی تواند زندگی کند و در حقیقت انسان تربیت شده و معاشرتی و جامع به حساب نمی آید (قاسمی ، ۱۳۸۲).

یکی از افتخارات ویژه اسلام در میان ادیان آسمانی این است که خدای متعال به قلم و آنچه می نویسند سوگند خورده است و این اشاره به ارزش والای آن در اسلام و تفکر دینی مسلمانان دارد.

در نظام آموزشی فعلی به علت اهمیت ندادن به کتاب خانه های آموزشی و نداشتن کتاب خانه های مناسب برای برقراری ارتباط بین منابع مطالعاتی و کودکان، این فرایند "علاقه مند

پیشینه پژوهش:**پیشینه خارجی:**

۱- استیگر (۱۹۹۲، نقل از سپرده ۱۳۷۷) در پژوهشی با نام راه‌های تشویق به مطالعه، عنوان داشته‌اند:

افرادی که در مراحل نخستین تحصیل به سوی کتاب هدایت شده و به کتاب‌خوانی روی آورده‌اند در مراحل دیگر تحصیل نیز به کتاب و کتاب‌خانه مراجعه بیش‌تری داشته‌اند.

۲- لاریک (۱۹۸۵، نقل از محتاج ۱۳۶۶) در پژوهشی تحت عنوان چگونه بچه‌هایمان را به مطالعه تشویق کنیم بیان داشته‌اند:

رضایتی که کودک از مطالعه به دست می‌آورد، او را متکی بار خواهد آورد. سؤال‌هایی که در اثر مطالعه برای کودک مطرح می‌شود و مقایسه‌هایی که او بین مسائل مختلف می‌کند، در مجموع موجب می‌شود که او فردی خلاق بار آید.

۳- رفوٹ (۱۹۹۷، نقل از فرازی ۱۳۷۵) عنوان داشته‌اند که برای هرچه بیشتر شرکت کردن دانش‌آموزان در مسابقات فرهنگی و هنری و نیز شرکت مداوم در کتاب‌خانه‌های مدارس و یا کتاب‌خانه‌های عمومی باید انگیزه مطالعه را در آنان ایجاد کرده و همچنین کتاب‌خانه‌های مدارس را از نظر شرکت دانش‌آموزان در آن فعال نمود.

۴- گاستریلون، سیلویا، ۱۹۹۷، در مقاله‌ای عنوان داشته‌اند: در برزیل سال ۱۹۹۷ مؤسسه بنیاد ملی کتاب‌های کودکان و نوجوانان کار

پیشبرد ترویج کتاب‌خوانی را آغاز کرد. این بنیاد افزون بر توزیع کتاب، طرح‌هایی را در زمینه تولید کتاب و تشویق نویسندگان و تصویرگران به نوشتن و تصویرگری کتاب‌های کودکان انجام می‌دهد.

این بنیاد همچنین کتاب‌های مناسب کودکان و نوجوانان را خریداری می‌کند و در آموزشگاه‌های محله‌های محروم پخش می‌کند.

در کشور ونزوئلا نیز مؤسسه‌ای به نام بانک کتاب، کوشش‌های نوآورانه‌ای را در زمینه‌های ترویج کتاب‌خوانی همچون تهیه کتاب‌های مناسب برای کودکان، پیش برده است.

بانک کتاب، گنجینه‌ای از ۳۰۰۰۰ جلد کتاب فراهم کرده است تا کتاب‌خانه‌های آموزشگاهی را پشتیبانی کند.

پیشینه داخلی:

۱- ادریسی ۱۳۷۷، در پژوهشی با موضوع: بررسی راه‌های برانگیختن دانش‌آموزان به مطالعه و تکوین عادت مطالعه در فراگیران دوره راهنمایی شهرستان یزد به انجام رسانیده وی در این پژوهش از روش مطالعاتی علی - مقایسه‌ای استفاده نموده است. جامعه آماری پژوهش کلیه دانش‌آموزان پسر و دختری بودند که در سال تحصیلی ۷۶-۷۷ در مدارس راهنمایی شهرستان یزد به تحصیل اشتغال داشتند. حجم نمونه ۸۰۰ نفر دانش‌آموز و ابزار جمع‌آوری داده‌ها پرسشنامه بوده است.

عمده‌ترین یافته‌های پژوهش به قرار زیر است:

سوی فرد یا عاملی در منزل، مدرسه و اجتماع به مطالعه غیردرسی تشویق و راهنمایی نشده‌اند.

۳- مرادی ۱۳۷۹، در پژوهشی با عنوان بررسی شیوه‌های تشویق و ترغیب معلمان و دانش‌آموزان به امور پژوهشی از دیدگاه معلمان و دانش‌آموزان شهر قم به انجام رسانیده در این زمینه پرسش‌هایی را مطرح می‌سازد.

- آیا بین اعطای لوح تقدیر به دانش‌آموزان و انگیزه تحقیق آنان رابطه وجود دارد؟
- آیا بین آموزش روش تحقیق به دانش‌آموزان و انگیزه تحقیق آنان رابطه معنی‌دار وجود دارد؟

- آیا بین آموزش نحوه مقاله‌نویسی به دانش‌آموزان و انگیزه تحقیق آنان رابطه وجود دارد؟
وی با انتخاب ۳۴۵ نفر نمونه از جامعه دانش‌آموزی ۴ ناحیه آموزش و پرورش قم به انضمام ۳/۵ نفر از دبیران رشته‌های مختلف مناطق چهارگانه شهر قم به تحلیل پرداخته.

یافته‌هایی که در این تحقیق به آن دسترسی یافته بطور خلاصه به شرح زیر است:

- آموزش نحوه مقاله‌نویسی نیز از عواملی است که با انگیزه، تحقیق دانش‌آموزان در ارتباط است.

- نتایج نشان می‌دهد که بین برگزاری همایش‌های علمی دانش‌آموزی و انگیزه تحقیق رابطه وجود دارد.

- انگیزه تحقیق دانش‌آموزان و قدردانی در حضور جمع با همدیگر رابطه دارند.

- بین علاقمندی و تمایل دانش‌آموزان به مطالعه در وضع فرهنگی تربیتی خانواده آنان ارتباط وجود دارد.

- والدین اسوه و الگوی فرزندانشان لذا شوق علم‌آموزی و دانش‌اندوزی می‌تواند از طریق تقلید به فرزندان آموخته شده باشد.

- استفاده از رسانه‌ها و ابزارهای آموزشی در ضمن تدریس است.

- بین محتوای کتاب‌های درسی و ایجاد انگیزه مطالعه در دانش‌آموزان یاد شده رابطه معنی‌دار وجود دارد.

۲- یوسفی ۷۹-۱۳۷۸، در پژوهشی با عنوان: بررسی وضعیت میزان مطالعه غیر درسی دانش‌آموزان دوره متوسطه قم به انجام رسانیده، جامعه آماری این پژوهش دانش‌آموزان دوره متوسطه نقاط شهری قم بوده و ۷۵۰ نفر به عنوان نمونه آماری بصورت تصادفی طبقه‌ای انتخاب شده‌اند.

داده‌های مورد نیاز برای تحقیق با روش توصیفی و از طریق پرسشنامه محقق ساخته، جمع‌آوری شده، از جمله یافته‌های پژوهش عبارتند از:

- میزان مطالعه دانش‌آموزان در مقایسه با سایر فعالیت‌های آنان بسیار اندک می‌باشد به نحوی که سرانه مطالعه روزانه آنان حدود ۱۲/۱۲ دقیقه است.

- موضوعات مورد مطالعه بیش از ۷۰ درصد از دانش‌آموزان جهت‌دار نیست و اکثر آن‌ها از

- بین تحصیلات افراد با راه‌های ترغیب معلمان و دانش‌آموزان به امر تحقیق رابطه وجود دارد.

- بین موانع تحقیق و به‌کارگیری یافته‌ها رابطه وجود دارد.

نتایجی که در آزمون فرضیه‌ها بدست آورده بطور خلاصه به شرح زیر می‌باشد:

- بین جنسیت با به‌کارگیری یافته‌ها و راه‌های ترغیب معلمان و دانش‌آموزان به تحقیق رابطه وجود دارد.

- بین تحصیلات افراد با راه‌های ترغیب معلمان و دانش‌آموزان به امر تحقیق رابطه وجود دارد.

- بین رشته تحصیلی با راه‌های ترغیب معلمان و دانش‌آموزان به امر تحقیق رابطه وجود دارد.

- بین جایگاه تحقیق در جامعه و بکارگیری یافته‌های تحقیق رابطه وجود دارد.

پیشنهاد‌های حاصل:

تأمین نیازهای مالی محققان، رفع مشکلات دست و پاگیر اداری، گسترش فرهنگ پژوهش در آموزش و پرورش، تشویق معلمان و دانش‌آموزان به فعالیت‌های پژوهشی، کاربردی نمودن تحقیقات.

روش تحقیق:

از آنجایی که، از یک طرف مطالعات توصیفی برای بدست آوردن اطلاعات مربوط به موقعیت جاری یک پدیده انجام می‌شود و از طرف دیگر در مطالعات توصیفی پژوهشگر سعی می‌کند تا آنچه هست را بدون هیچگونه دخالت و یا استنتاج ذهنی گزارش کند و نتایج عینی از موقعیت بگیرد، لذا برای انجام این

محدودیت‌هایی را که در این تحقیق به آن اشاره شده عبارتند از:

الف- اصلی‌ترین و ملموس‌ترین محدودیت پیش روی این پژوهش عدم وجود پیشینه تحقیق مناسب درباره انگیزه تحقیق معلمان و دانش‌آموزان بود که محقق را با دشواری‌هایی روبرو ساخت.

ب- این تحقیق درباره دانش‌آموزان مقطع متوسطه به انجام رسیده لذا تصمیم آن به سایر مقاطع خالی از اشکال نیست.

ج- تمامی فرضیه‌های مورد بررسی در این تحقیق با سطح خطای آلفای ۰.۰۵ مورد آزمون قرار گرفته است. بنابراین نتایج بدست آمده در سطح اطمینان ۹۵٪ معتبر است و نمی‌توان در سطوحی بالاتر از ۹۵٪ یافته‌های این پژوهش را تصمیم داد.

۴- میر حمایت ۷۷-۱۳۷۶، پژوهشی با عنوان راه‌های ترغیب معلمان و دانش‌آموزان به فعالیت‌های پژوهشی در آذربایجان شرقی به انجام رسانید.

جامعه و نمونه‌ای را که در نظر گرفته؛ جامعه کل معلمان آذربایجان شرقی و نمونه مورد نظر ۴۰۰ نفر از معلمان (۲۰۰ زن - ۲۰۰ مرد) بوده، فرضیاتی را که میر حمایت در تحقیق خود آورده بطور خلاصه به شرح زیر می‌باشد:

- بین جنسیت با به‌کارگیری یافته‌ها و راه‌های ترغیب معلمان و دانش‌آموزان به تحقیق رابطه وجود دارد.

- حجم نمونه دانش‌آموزان پایه چهارم ۳۶۸ نفر (۱۸۴ دختر و ۱۸۴ پسر) و دانش‌آموزان پایه پنجم ۳۶۸ نفر (۱۸۴ دختر و ۱۸۴ پسر)
 - حجم نمونه آموزگاران پایه چهارم ۱۲۸ نفر (۶۴ زن و ۶۴ مرد) و آموزگاران پایه پنجم ۱۲۸ نفر (۶۴ زن و ۶۴ مرد)
 - حجم نمونه مدیران ۱۲۸ نفر (۶۴ زن و ۶۴ مرد) در نظر گرفته شد.
 - حجم کل نمونه بدست آمده ۹۹۲ نفر در نظر گرفته شد.

ابزار پژوهش:

ابزار گردآوری اطلاعات در این پروژه تحقیقاتی از نوع پرسشنامه محقق ساخته می‌باشد که شامل اطلاعات جمعیت‌شناختی مثل تحصیلات پدر و مادر، حضور دانش‌آموزان در مسابقات علمی - فرهنگی در سطح مدارس، استفاده و استقبال دانش‌آموزان از کتابخانه مدرسه و ... می‌باشد.

جهت تعیین اعتماد علمی پرسشنامه در این پژوهش از بازآزمون (آزمون مجدد) استفاده شده است. بدین منظور پرسشنامه توسط ۳۰ مورد بازآزمایی شده و از طریق ضریب آلفای کرونباخ تأیید شده است.

۱- توزیع فراوانی جامعه و نمونه آماری دانش‌آموزان، آموزگاران و مدیران

تحقیق از روش تحقیقی توصیفی نوع زمینه‌یابی (پیمایشی) استفاده شده است. زیرا تحقیق پیمایشی به عنوان شاخه‌ای از تحقیقات توصیفی، یک روش جمع‌آوری داده‌هاست که در آن از یک گروه خاصی از افراد خواسته می‌شود تا به تعدادی سؤال‌های خاص پاسخ دهند. لذا در این پژوهش با نظرخواهی از گروه نمونه انتخاب شده، نظر یک جامعه آماری بزرگ درباره موضوع پژوهش فوق بدست خواهد آمد.

جامعه آماری:

جامعه آماری این پژوهش شامل کلیه مدیران، آموزگاران و دانش‌آموزان پایه چهارم و پنجم ابتدایی ناحیه ۴ آموزش و پرورش شهرستان کرج در سال تحصیلی ۹۰-۸۹ است که تعداد آن‌ها برابر آمار موجود به شرح زیر می‌باشد:

- حجم جامعه دانش‌آموزان پایه چهارم (دختر و پسر) ۸۰۳۳ نفر، دانش‌آموزان پایه پنجم (دختر و پسر) ۸۰۱۲ نفر

- حجم جامعه آموزگاران پایه چهارم (زن و مرد) ۲۶۰ نفر، آموزگاران پایه پنجم (زن و مرد) ۲۵۵ نفر

- حجم جامعه مدیران (زن و مرد) ۱۴۰ نفر نمونه آماری و روش نمونه‌گیری:

در این پژوهش نمونه‌گیری به صورت خوشه‌ای و تصادفی انجام شده است، حجم نمونه نیز با استناد از جدول مورگان به شرح زیر تعیین شد:

جدول ۱: توزیع فراوانی جامعه و نمونه آماری دانش‌آموزان

نمونه به تفکیک جنسیت		نمونه به تفکیک پایه		نمونه	جامعه
پسر	دختر	پنجم	چهارم		
۳۶۸	۳۶۸	۳۶۸	۳۶۸	۷۳۶	۱۶۰۴۵

روش نمونه‌گیری بر اساس نمونه‌گیری خوشه‌ای تصادفی انتخاب شده و حجم نمونه بدست آمده از جدول مورگان استخراج شده است. در خصوص پایه و جنسیت چون اختلاف قابل‌توجهی بین جامعه مورد نظر وجود ندارد حجم نمونه بطور مساوی تعیین شده است.

جدول ۲: توزیع فراوانی جامعه و نمونه آماری آموزگاران

نمونه به تفکیک جنسیت		نمونه به تفکیک پایه		نمونه	جامعه
پسر	دختر	پنجم	چهارم		
۶۴	۶۴	۶۴	۶۴	۱۲۸	۵۱۵

جدول ۳: توزیع فراوانی و نسبی میزان تحصیلات آموزگاران

جمع کل		فوق لیسانس		لیسانس		فوق دیپلم		دیپلم		پاسخ‌ها
درصد٪	فراوانی	درصد٪	فراوانی	درصد٪	فراوانی	درصد٪	فراوانی	درصد٪	فراوانی	
۱۰۰	۱۳۱	—	—	۱۶/۷۹	۲۲	۳۱/۳۰	۴۱	۵۱/۹۱	۶۸	زن
۱۰۰	۱۰۹	۰/۹۲	۱	۲۷/۵۲	۳۰	۳۷/۶۱	۴۱	۳۳/۹۴	۳۷	مرد
۱۰۰	۲۴۰	۰/۹۲	۱	۴۴/۳۱	۵۲	۶۸/۹۱	۸۲	۸۵/۸۵	۱۰۵	جمع کل

طبق اطلاعات بدست‌آمده ۵۱٪ از آموزگاران زن با مدرک دیپلم مشغول بکارند در حالی که این آمار در مردان ۳۳٪ می‌باشد.

جدول ۴: توزیع فراوانی حجم جامعه و نمونه آماری مدیران

نمونه به تفکیک جنسیت		نمونه	جامعه
پسر	دختر		
۶۴	۶۴	۱۲۸	۱۴۰

جدول ۵: توزیع فراوانی و نسبی میزان تحصیلات مدیران

جمع کل		لیسانس		فوق دیپلم		دیپلم		پاسخ‌ها
درصد٪	فراوانی	درصد٪	فراوانی	درصد٪	فراوانی	درصد٪	فراوانی	
۱۰۰	۶۶	۲۷/۲۷	۱۸	۲۷/۲۷	۱۸	۴۵/۴۵	۳۰	دختر
۱۰۰	۶۰	۵۳/۳۳	۳۲	۳۶/۶۷	۲۲	۱۰	۶	پسر
۱۰۰	۱۲۶	۸۰/۶۰	۴۰	۶۳/۹۴	۵۰	۵۵/۴۵	۳۶	جمع کل

طبق آمار بدست آمده ۵۴٪ از مدیران مرد و فقط ۲۸٪ مدیران زن با مدرک تحصیلی لیسانس مشغول به کارند.

سؤال ۱: آیا وجود کتابخانه در مدارس، در گرایش دانش آموزان به مطالعه و تحقیق مؤثر است؟

۲- آمار استنباطی

جدول ۶: همبستگی عامل کتابخانه با میزان علاقه به مطالعه و تحقیق از دیدگاه دانش آموزان

متغیرها		استفاده از کتابخانه توسط دانش آموزان
ضریب همبستگی اسپیرمن	n	
۰/۲۵۷	۷۱۷	علاقه دانش آموزان به مطالعه
۰/۱۱۶	۷۱۱	علاقه دانش آموزان به تحقیق
۰/۱۸۶	۷۰۰	علاقه دانش آموزان به انجام کار تحقیق در هر درس
۰/۱۴۷	۷۰۲	فرصت مطالعه دانش آموزان
۰/۱۹۸	۷۱۲	شرکت در مسابقات کتاب و کتابخوانی و مسابقات فرهنگی
۰/۴۰۱	۷۰۵	وجود کتابهای مورد علاقه در کتابخانه
۰/۱۹۶	۷۱۷	جنسیت دانش آموزان

معنی دار در حد ۱٪ $P \leq$

جدول ۷: همبستگی عامل کتابخانه با میزان علاقه به مطالعه و تحقیق در دانش آموزان از دیدگاه

مدیران و آموزگاران

متغیرها		استفاده از کتابخانه و غنی بودن موضوعات در کتابخانه
ضریب همبستگی اسپیرمن	n	
۰/۲۶۳	۱۲۸	کیفیت کتابخانه در ترغیب دانش آموزان به مطالعه و تحقیق
۰/۳۰۱	۱۲۵	برگزاری مسابقات و ارتقاء سطح مطالعه و تحقیق
۰/۳۸۶	۱۲۶	برگزاری نمایشگاه کتاب در مدارس
۰/۳۳۹	۱۲۸	اشاعه فرهنگ مطالعه و کارهای تحقیقی
۰/۳۵۲	۱۲۷	فراهم نمودن امکانات مناسب در مدارس

معنی دار در حد ۱٪ $P \leq$

نتایج مربوط به سؤال ۱ در جدول ۶ و ۷ آمده است. از آنجایی که ضریب همبستگی مشاهده شده در سطح معنی دار آلفای ۱٪ حاصل شده، پاسخ سؤال فوق مثبت می باشد.

یعنی بین وجود کتابخانه با افزایش میزان علاقه به مطالعه و تحقیق و انجام تحقیق و این- که کتابخانه به عنوان مکانی جهت مطالعه دانش آموزان فضای مناسبی محسوب می گردد، همبستگی وجود دارد.

همچنین با تهیه کتاب‌های مورد علاقه دانش- آموزان در کتاب‌خانه های مدارس می‌توان به افزایش علاقه دانش‌آموزان کمک نمود. سؤال ۲: آیا گنج‌اندین ساعت مطالعه در برنامه درسی در گرایش دانش‌آموزان به مطالعه و تحقیق مؤثر است؟

جدول ۸: همبستگی بین عامل برنامه و ساعت درسی با مطالعه و تحقیق و میزان علاقه‌مندی دانش-

آموزان به مطالعه از دیدگاه آنان

برنامه و ساعت درسی با موضوع مطالعه و تحقیق		متغیرها
ضریب همبستگی اسپیرمن	n	
۰/۱۲۲ ××	۷۳۳	میزان علاقه به مطالعه در دانش‌آموزان
۰/۱۶۴ ××	۷۱۵	انجام تحقیق در مورد دروس مختلف

معنی دار در حد ۱٪ P ≤

جدول ۹: همبستگی بین عامل برنامه و ساعت درسی با موضوع مطالعه و تحقیق با برخی از

متغیرهایی که از دیدگاه مدیران و معلمان باعث ایجاد علاقه به مطالعه و تحقیق در دانش‌آموزان می‌شود.

برنامه و ساعت درسی با موضوع مطالعه و تحقیق		متغیرها
ضریب همبستگی اسپیرمن	n	
۰/۳۱۷	۱۲۶	برگزاری نمایشگاه کتاب در مدارس
۰/۲۹۵	۱۲۴	اجرای مسابقات در مدارس
۰/۲۵۳	۱۲۷	شرکت در اردوها
۰/۲۷۷	۱۲۸	غنی‌سازی کتاب‌خانه مدارس
۰/۵۰۶	۱۲۸	اشاعه فرهنگ مطالعه و تحقیق
۰/۵۳۲	۱۲۸	نقش مطالعه و تحقیق در یادگیری پایدارتر
۰/۲۹۱	۱۲۸	اختصاص زمان مناسب در مدارس
۰/۲۳۳	۱۲۶	امکانات و فضای مناسب در مدارس
۰/۳۲۸	۱۲۶	تجهیز مدارس

معنی دار در حد ۱٪ P ≤

در مسابقات در سطح مدارس و اشاعه فرهنگ مطالعه و تحقیق در بین دانش‌آموزان همبستگی مثبت و معنی‌دار آلفای ۱٪ وجود دارد.

سؤال ۳: آیا قدردانی در حضور جمع از مطالعه و تحقیق دانش‌آموزان، در گرایش دانش‌آموزان به مطالعه و تحقیق مؤثر است؟

نتایج مربوط به سؤال ۲ در جداول شماره ۸ و ۹ آمده است.

چون مقدار ضریب مشاهده شده در سطح معنادار آلفای ۱٪ و ارقام بصورت مثبت بدست آمده، پاسخ سؤال فوق مثبت می‌باشد.

یعنی اینکه بین تعیین این ساعت درسی در برنامه هفتگی دانش‌آموزان و متغیرهایی چون افزایش علاقه به مطالعه و تحقیق، حضور بیشتر

جدول ۱۰: همبستگی بین متغیر قدردانی، اهداء جوایز و لوح تقدیر با میزان مطالعه و تحقیق در دانش -

آموزان از دیدگاه دانش آموزان

قدردانی، اهداء جوایز و لوح تقدیر		متغیرها
ضریب همبستگی اسپیرمن	n	
۰/۲۰۳	۷۳۰	میزان علاقه به مطالعه
۰/۱۶۸	۷۲۳	میزان علاقه به تحقیق
۰/۱۶۱	۷۱۲	میزان تحقیق در مورد دروس

معنی دار در حد $P \leq 1\%$

جدول ۱۱: همبستگی بین متغیر قدردانی، اهداء جوایز، لوح تقدیر با میزان مطالعه و تحقیق در دانش -

آموزان از دیدگاه مدیران و آموزگاران

قدردانی، اهداء جوایز و لوح تقدیر		متغیرها
ضریب همبستگی	n	
۰/۵۳۰	۱۲۶	نقش برگزاری مسابقات در ارتقاء سطح مطالعه و تحقیق دانش آموزان
۰/۲۵۳	۱۲۳	انتخاب روش مناسب در ترغیب دانش آموزان جهت حضور در مسابقات
۰/۱۸۳	۱۲۸	اشاعه فرهنگ مطالعه و تحقیق
۰/۳۱۸	۱۲۸	یادگیری پایدارتر

معنی دار در حد $P \leq 1\%$

موفق در فعالیت پژوهش دانش آموزی و کتاب -
 خوانی باشد که در کل باعث اشاعه فرهنگ
 مطالعه و تحقیق در مدارس می گردد.
 سؤال ۴: آیا اعلام فراخوان مسابقات علمی -
 فرهنگی در گرایش دانش آموزان به مطالعه و
 تحقیق مؤثر است؟

نتایج مربوط به سؤال ۳ در جداول شماره ۱۰ و
 ۱۱ آمده است.

چون مقدار ضریب مشاهده شده در سطح
 معنادار آلفای ۱٪ است، پاسخ سؤال فوق مثبت
 می باشد.

یعنی اینکه بین میزان و نوع تقدیر در مدارس
 با میزان ترغیب و تشویق دانش آموزان به مطالعه
 و تحقیق و افزایش میزان انجام تحقیق در مورد
 دروس مختلف همبستگی وجود دارد.

همچنین تقدیر در مدارس می تواند در
 زمینه اجرای مسابقات، معرفی دانش آموزان

جدول ۱۲: همبستگی بین متغیرهای انگیزه مطالعه و تحقیق با حضور در مسابقات در سطح مدارس از دیدگاه دانش‌آموزان

حضور در مسابقات		متغیرها
ضریب همبستگی اسپیرمن	n	
۰/۱۱۴	۷۳۰	میزان علاقه به مطالعه
۰/۱۰۸	۷۲۴	میزان علاقه به تحقیق
۰/۴۲۹	۷۲۰	میزان برگزاری مسابقات در مدارس
۰/۱۹۸	۷۱۲	میزان استفاده از کتابخانه
۰/۲۱۴	۷۱۳	میزان تحقیق در مورد دروس
۰/۲۱۹	۷۳۱	جنسیت

معنی دار در حد $P \leq 1\%$

جدول ۱۳: همبستگی بین متغیرهای انگیزه مطالعه و تحقیق با حضور در مسابقات در سطح مدارس از دیدگاه مدیران و آموزگاران

حضور در مسابقات		متغیرها
ضریب همبستگی اسپیرمن	n	
۰/۵۲۰	۱۲۶	اهداء جوایز
۰/۳۱۳	۱۲۴	برگزاری نمایشگاه کتاب
۰/۳۴۸	۱۱۶	اجرای مسابقات در مدارس یا موضوع مشخص
۰/۴۲۲	۱۲۲	اشتراک رایگان مجلات
۰/۳۰۱	۱۲۵	غنی‌سازی کتابخانه مدارس

معنی دار در حد $P \leq 1\%$

سؤال ۵: آیا میزان تحصیلات پدر و مادر در گرایش دانش‌آموزان به مطالعه و تحقیق مؤثر است؟

نتایج مربوط به سؤال ۴ در جداول شماره ۱۲ و ۱۳ جمع‌آوری شده است.

چون ضریب همبستگی مشاهده شده در سطح معنادار آلفای ۱٪ و ارقام مثبت بدست آمده پاسخ سؤال فوق مثبت می‌باشد.

یعنی اینکه بین متغیر شرکت در فراخوان مسابقات و ترغیب دانش‌آموزان به مطالعه و تحقیق و انجام بیشتر تحقیق و استقبال بیش‌تر از کتابخانه مدارس و دریافت جوایز مختلف از طرف مدرسه همبستگی مثبت وجود دارد.

جدول ۱۴-۱: خلاصه نتایج آزمون خی دو در خصوص رابطه تحصیلات پدران با سایر متغیرهایی که در ترغیب دانش آموزان به مطالعه و تحقیق موثر است.

رابطه تحصیلات پدر با	درجات آزادی	معناداری آزمون	خی دو محاسبه شده
جنسیت فرزندان	۴	* ۰/۰۰۳	۱۵/۷۴۹
میزان علاقه به مطالعه در فرزندان	۸	* ۰/۰۰۷	۲۱/۰۶۳
میزان علاقه به تحقیق در فرزندان	۸	* ۰/۰۰۱	۲۵/۲۰۱
انجام تحقیق در مورد دروس مختلف	۸	** ۰/۰۷۲	۱۴/۳۹۲
فرصت مطالعه درسی فرزند	۸	** ۰/۰۱۴	۱۹/۲۱۳

* رابطه معنی دار در حد ۱٪

** رابطه معنی دار در حد ۵٪

باتوجه به اطلاعات بدست آمده: بین عامل-های جنسیت، میزان علاقه فرزندان به تحقیق، میزان علاقه فرزندان به مطالعه و تحصیلات پدران رابطه معنی دار، در حد $P \leq 1\%$ وجود دارد. بین عامل‌های انجام تحقیق در مورد دروس مختلف، فرصت مطالعه درسی فرزندان، و تحصیلات پدران رابطه معنی دار در حد $P \leq 5\%$ وجود دارد.

جدول ۱۴-۲: خلاصه نتایج آزمون خی دو در خصوص رابطه تحصیلات پدران با سایر متغیرهایی که در ترغیب دانش آموزان به مطالعه و تحقیق موثر است.

رابطه تحصیلات پدر با	درجات آزادی	معناداری آزمون	خی دو محاسبه شده
تشویق و ترغیب فرزندان توسط پدر و مادر	۸	* ۰/۰۰۲	۲۴/۹۹۹
میزان استفاده دانش آموز از کتابخانه مدرسه	۸	** ۰/۰۷۵	۱۴/۲۶۱
فرصت مطالعه غیردرسی توسط دانش آموز	۸	** ۰/۰۰۸	۲۰/۵۹۶
حضور در مسابقات فرهنگی و علمی که در مدارس برگزار می گردد.	۸	* ۰/۰۹۴	۱۳/۵۵۶
انتخاب نوع مطالعه بصورت فردی یا گروهی	۸	** ۰/۰۰۷	۱۴/۲۲۴

* رابطه معنی دار در حد ۱٪

** رابطه معنی دار در حد ۵٪

باتوجه به اطلاعات بدست آمده: بین عامل‌های تشویق و ترغیب فرزندان توسط پدر و مادر، حضور در مسابقات فرهنگی و علمی که در مدارس برگزار می گردد با تحصیلات پدران رابطه معنی دار، در حد $P \leq 1\%$ وجود دارد. - میزان استفاده دانش آموزان از کتابخانه مدرسه، فرصت مطالعات غیردرسی توسط دانش آموز، انتخاب نوع مطالعه بصورت فردی یا گروهی با تحصیلات پدران رابطه معنی دار در حد $P \leq 5\%$ وجود دارد.

جدول ۱۵-۱: خلاصه نتایج آزمون خی دو در خصوص رابطه تحصیلات مادران با سایر متغیرهایی که در ترغیب دانش‌آموزان به مطالعه و تحقیق موثر است.

رابطه تحصیلات مادر با	درجات آزادی	معناداری آزمون	خی دو محاسبه شده
جنسیت فرزندان	۴	۰/۰۳۱ **	۱۰/۶۱۸
میزان علاقه به مطالعه	۸	۰/۰۸۰ **	۱۴/۰۸۰
میزان علاقه به تحقیق	۸	۰/۰۰۶ *	۲۱/۳۷۶
انجام تحقیق در مورد دروس مختلف	۸	۰/۰۰۷ *	۲۱/۱۶۸
فرصت مطالعه درسی	۸	۰/۰۷۷ **	۱۴/۲۰۳

* رابطه معنی‌دار در حد ۱٪

** رابطه معنی‌دار در حد ۵٪

باتوجه به اطلاعات بدست‌آمده: بین عامل‌های جنسیت فرزندان، میزان علاقه به مطالعه توسط دانش‌آموزان و فرصت مطالعه درسی توسط دانش‌آموزان، با میزان تحصیلات مادران رابطه معنی‌دار در حد $P \leq 1\%$ وجود دارد. در حد $P \leq 5\%$ وجود دارد.

جدول ۱۵-۲: خلاصه نتایج آزمون خی دو در خصوص رابطه تحصیلات مادران با سایر متغیرهایی که در ترغیب دانش‌آموزان به مطالعه و تحقیق موثر است.

رابطه تحصیلات مادر با	درجات آزادی	معناداری آزمون	خی دو محاسبه شده
امکان مطالعه در منزل برای فرزندان	۸	۰/۰۰۷ *	۲۱/۱۷۹
علاقه به مطالعه کتاب‌های غیردرسی با موضوعات مختلف توسط فرزندان	۸	۰/۰۴۶ **	۱۵/۷۴۰
فرصت مطالعه کتابهای غیردرسی	۸	۰/۰۲۲ *	۱۴/۲۰۳
حضور در مسابقات کتابخوانی	۸	۰/۰۰۲ *	۲۳/۷۹۱

* رابطه معنی‌دار در حد ۱٪

** رابطه معنی‌دار در حد ۵٪

باتوجه به اطلاعات بدست‌آمده: بین عامل‌های امکان مطالعه در منزل برای فرزندان، فرصت مطالعه کتاب‌های غیردرسی، حضور در مسابقات کتاب‌خوانی توسط دانش‌آموزان و تحصیلات مادران رابطه معنی‌دار در حد $P \leq 1\%$ وجود دارد. در حد $P \leq 5\%$ وجود دارد.

بحث و نتیجه گیری:

در بررسی نتایج حاصل از پرسش‌نامه‌های جمع‌آوری شده تمام مواردی که با سؤال‌ها هم‌خوانی داشتند مورد تأیید قرار گرفت.

در خصوص رابطه میزان تحصیلات پدر و مادر و میزان تشویق فرزندان به مطالعه و تحقیق که در این پژوهش مورد تأیید قرار گرفت و این یافته با نتایج پژوهش ادریسی در سال (۱۳۷۷) همسویی دارد. چرا که از یافته‌های پژوهش ادریسی هم والدین به عنوان اسوه و الگوی فرزندان معرفی شده‌اند و نقش داشتن تحصیلات بالاتر و بطور کلی باسواد را تأیید نموده است. والدین بعنوان الگو و اسوه فرزندان، اگر که تحصیلاتی در سطح بالاتر داشته باشند در رسیدگی مناسب‌تر به تکالیف مدرسه‌ای فرزندان نقش مفیدتری ایفاء می‌نمایند، از جمله عواملی که با والدین فرزندان همسویی دارد آموزش خانواده‌ها توسط مدارس می باشد.

از موضوعات دیگر این پژوهش، در خصوص نقش کتاب‌خانه و نحوه استفاده و استقبال دانش‌آموزان از این مکان با میزان ترغیب و تشویق به مطالعه و تحقیق که در این پژوهش مورد تأیید قرار گرفت با نتایج پژوهش‌های نیک پناه (۱۳۷۷) و یوسفی (۱۳۷۹) همسویی دارد و این مطلب تأیید می‌گردد.

هر چند که باید به این نکته توجه نمود که میزان برخورداری مدارس از کتاب‌خانه‌هایی با امکانات و موقعیت مناسب و از نظر وجود کتاب‌هایی با موضوعات مورد علاقه دانش‌آموزان در این پژوهش در حد کم توصیف شده است. و از این نظر بین مدارس پسران و دختران و نیز مناطق مختلف تفاوت معناداری مشاهده نشده است.

از جمله نتایج دیگری که در این پژوهش بدان دست یافتیم اینکه در بررسی داده‌ها از دیدگاه مدیران و آموزگاران متغیرهای مختلفی همچون (وجود کارگاه آموزشی، تعیین ساعت خاص جهت مطالعه و تحقیق دانش‌آموزان در برنامه هفتگی مدارس، شرکت دانش‌آموزان در اردوها و آموزش خانواده، آموزش مدیران و معلمان) از جمله راه‌هایی بودند که احتمالاً در جهت ترغیب و تشویق دانش‌آموزان به مطالعه و تحقیق داده شده است.

و باید این نکته را هم در نتایج در نظر گرفت که احتمالاً علاقه به تحقیق در دانش‌آموزان با قدردانی در حضور جمع از ایشان رابطه مثبت وجود دارد و این نتیجه با تمامی نظریه‌های روانشناسی در خصوص برآورده کردن نیاز به احترام و تعلق هم‌خوانی دارد.

پس قدردانی هم می‌تواند یکی از راه‌های ترغیب و تشویق دانش‌آموزان به مطالعه و تحقیق باشد چنان‌که مرادی (۱۳۷۹) نیز در

- برگزاری کارگاه‌های آموزشی حتی‌المقدور در کتاب‌خانه مدارس، با رویکرد روش‌های آموزش مطالعه و تحقیق برای اولیاء دانش‌آموزان.

- مرتبط ساختن محتوای دروس مختلف با موضوعات یا عناوین کتب غیردرسی توسط معلمان.

- استفاده از زنگ انشاء، با استفاده از روش‌های نوین انشاءنویسی که بیشتر بر محور کتاب، کتاب‌خوانی، تحقیق و پژوهش استوار باشد. مثل برگزاری کلاس‌های انشاء در کتاب‌خانه‌های مدرسه.

- ایجاد کتاب‌خانه کلاسی در کلاس و مشارکت دانش‌آموزان در اداره امور کتاب‌خانه.

- شناساندن منابع معتبر علمی - پژوهشی به معلمان و دانش‌آموزان

- تشکیل نمایشگاه‌هایی از دست ساخته‌ها و نتایج پژوهش دانش‌آموزی.

- انتشار یک نشریه به صورت سالنامه، فصلنامه و یا ماهنامه با توجه به توانایی و امکانات مدرسه.

- هدایت و راهنمایی دانش‌آموزان در جهت علایق و استعدادهایشان و ...

پژوهشی که به انجام رسانیده است این مطلب را تأیید نموده است.

از یافته‌های دیگر این پژوهش این‌گونه نتیجه می‌توان گرفت که بین تعیین ساعت درسی با موضوع مطالعه و تحقیق در برنامه هفتگی دانش‌آموزان با افزایش ترغیب دانش‌آموزان در امر مطالعه و تحقیق رابطه وجود دارد. مرادی (۱۳۷۹) در پژوهشی که به انجام رسانیده است این مطلب را تأیید نموده و رابطه موجود را باعث افزایش انگیزه در تحقیق دانسته است.

پیشنهاد‌های کاربردی:

این پژوهش براساس یافته‌های بدست آمده، پیشنهاداتی جهت بهبود وضعیت مطالعه و تحقیق دانش‌آموزان به برنامه‌ریزان امور فرهنگی و سایر پژوهشگران ارائه می‌نماید:

- ایجاد فضاهای مناسب، متنوع و خوشایند برای انجام تحقیق و مطالعه توسط دانش‌آموزان در مدرسه.

- برگزاری مسابقات علمی - فرهنگی با رویکرد تشویق دانش‌آموزان به مطالعه، کتاب‌خوانی و تحقیق در دانش‌آموزان.

- تشویق دانش‌آموزان فعال در امر کتاب‌خوانی و پژوهش‌های دانش‌آموزی در حضور جمع به شیوه‌های گوناگون.

- برگزاری دوره‌های ضمن خدمت با رویکرد آموزش روش‌های تحقیق، مطالعه و استفاده مناسب از کتاب‌خانه مدارس، برای مدیران و آموزگاران.

منابع فارسی و انگلیسی:

- آب روشن، حسن. (۱۳۷۶). رابطه بین روش‌های مطالعه با پیشرفت تحصیلی و ویژگی‌های شخصیتی، بوشهر.
- آفایاری، خسرو. (۱۳۷۵). آشنایی با کتاب‌خانه‌های آموزشگاهی تهران.
- اکبری، ابوالقاسم. (۱۳۷۵-۷۶). بررسی میزان مطالعه دبیران و مدرسان و راه‌های افزایش آن، تهران.
- ادریسی، نعمت‌الله. (۱۳۷۷). بررسی راه‌های برانگیختن دانش‌آموزان به مطالعه و تکوین عادت مطالعه در فراگیران، یزد.
- ایزدی یگانه، مهری. (۱۳۷۹). بررسی وضعیت کتاب‌خانه‌های آموزشگاهی شهر قم.
- باب الحوائجی، فهیمه. (۱۳۷۶). اهمیت کتاب‌خانه‌های آموزشگاهی، تهران.
- بست، جان. (۱۳۶۶). روش‌های تحقیق در علوم تربیتی و رفتاری، ترجمه: پاشا شریفی و نرگس طالقانی، تهران، انتشارات رشد.
- پارسا، محمد. (۱۳۷۴). زمینه روان‌شناسی، انتشارات بعثت.
- حبیبی، حسن. (۱۳۷۰). جایگاه پژوهش در آموزش و پرورش، مجموعه مقالات اولین گردهمایی شوراهای تحقیقات تهران.
- رهگذر، رضا. (۱۳۷۰). قلمرو ادبیات کودکان، سازمان تبلیغات اسلامی.
- زعیم، مرتضی. (۱۳۶۹). تحقیق در سیستم‌های بهداشتی، تهران، انتشارات معاونت پژوهشی وزارت بهداشت و درمان و آموزش پزشکی.
- زوفیا، زاسکا. (۱۹۹۵). تاثیر مدرسه بر خواندن ترجمه: ثریا قزل‌ایاغ در گزیده مقالات، تهران.
- سیف، علی‌اکبر. (۱۳۷۹). روش‌های یادگیری و مطالعه. انتشارات آگاه.
- شعاری نژاد. علی‌اکبر. (۱۳۷۴). فرهنگ علوم رفتاری. انتشارات امیرکبیر.
- مرادی، مجید. (۱۳۷۹). بررسی شیوه‌های تشویق و ترغیب معلمان و دانش‌آموزان شهر قم.
- مردانی نوکنده، محمد حسین. (۱۳۸۰). چگونگی افزایش نرخ مطالعه در جامعه. مجله تربیت شماره ۶ اسفندماه.
- میرحمایت، میرزاد. (۱۳۷۶-۷۷). راه‌های ترغیب معلمان و دانش‌آموزان به فعالیت‌های پژوهشی آذربایجان شرقی.
- معین، محمد. (۱۳۷۴). فرهنگ معین، تهران، انتشارات امیرکبیر.
- نادری، عزت‌الله، سیف‌نراقی، مریم. (۱۳۶۹). راهنمای علمی فراهم‌سازی طرح تحقیق، تهران نشر کوب.
- نادری، عزت‌اله. سیف‌نراقی، مریم. (۱۳۷۳). روش‌های تحقیق، تهران، انتشارات پدر.
- نیک‌پناه، منصور. (۱۳۷۸). بررسی وضعیت کتاب‌خانه‌های ابتدایی، سیستان و بلوچستان.
- یوسفی، سیدابوالفضل. (۱۳۷۹-۷۹). بررسی وضعیت مطالعه غیردرسی دانش‌آموزان متوسطه‌قم.
- Hungle . B . , Polit . P , Nursing research and methods , Philadelphia : Lippin CO 1987 .
- Oxford Advanced learners Dictionary .
- Zsuzanna , cellar . Research In Education . I bid : P.18.19

